

Tursunova Maftuna Bekmurod qizi

O‘ZBEKISTON XALQARO ISLOM AKADEMIYASI

magistranti.e-mail: maftuna-27-97@mail.ru

**TURKISTON JADIDLARI HAYOTI VA IJODIGA BAG‘ISHLANGAN
PLATFORMA TUZILISHI VA INFORMATIV MODEL**

**СТРУКТУРА И ИНФОРМАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ ПЛАТФОРМЫ,
ПОСВЯЩЕННОЙ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВУ ДЖАДИДОВ ИЗ ТУРКЕСТАНА**

**STRUCTURE AND INFORMATION MODEL OF THE PLATFORM
DEDICATED TO THE LIFE AND CREATION OF TURKESTAN JADIDS**

Annotatsiya: Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan platforma yaratish va unda Turkiston jadidlari, barcha shoir va mutafakkirlar hayoti, ijodidagi boy ilmiy merosini yahlit bir tizimda umumlashtirish, loyihani ishlab chiqishni bir necha bosqichlarda amalga oshirish, ya‘ni, platformani ishlab chiqish jarayoni bosqichlarini aniq vaqtlari bilan rejalashtirish uchun, rejalashtirish, sayt xaritasi, dizayn, kontentni yozish va yig‘ish, zamonaviy dasturlash texnologiyalaridan Python dasturlash tilining Django frameworki dan foydalaish,, ishlab chiqilgan loyihani sinovdan o‘tkazish, ko‘rib chiqish va ishga tushirish, xizmat bosqichida fikrni monitoring qilish, muntazam yangilash jarayonlari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Informativ model, Ilova, Mac, Windows, Mijoz qism, server qism, Loyiha Platforma xaritasi, vireframe, Kontent, SEO, FTP.

Аннотация: Статья посвящена жизни и творчеству туркестанских модернистов и обобщить богатое научное наследие туркестанских модернистов, всех поэтов и мыслителей, в единую целостную систему, осуществить развитие проекта в несколько этапов. , то есть четко определить этапы процесса разработки платформы для планирования со временем, планирование, создание карты сайта и каркаса, дизайн, верстка страниц, использование современных технологий программирования, Представлен фреймворк Django языка программирования Python,

тестирование передачи разработанного проекта, просмотр и запуск, мониторинг обратной связи на этапе обслуживания, процессы регулярного обновления

Ключевы е слова: информационная модель, приложение, клиентская часть, серверная часть, карта платформы проекта, контент, SEO, FTP.

Abstract: Turkestan moderns and summarize the rich scientific heritage of Turkestan moderns, all poets and thinkers, in a single integrated system, to implement the development of the project in several stages, that is, to clearly define the stages of the platform development process. for planning with time, planning, sitemap and wireframe creation, design, layout of pages, use of modern programming technologies, Django framework of the Python programming language, testing of the developed project transfer, review and launch, feedback monitoring during the service phase, and regular update processes are presented.

Keywords: Informative model, Application, client part, server part, wireframe, project platform map, Content, SEO, FTP.

Kirish. Platforma ishlab chiqish jarayonini boshlashdan avval buni yaxshilab rejalashtirish ish jarayonini yanada samarali tashkillashtirishga katta yordam beradi. Har qanday murakkablikdagi platforma dasturiy ta'minotini yozishni boshlashdan avval, keyinchalik muammoli vaziyatlar yuzaga kelmasidan avval juda ko'p rejalashtirish bosqichlaridan o'tishi lozim. Dunyoning bir chekkasidagi axborot dunyoning narigi bir nuqtasiga millisekundlarda yetib borib turgan, fan va texnologiyaning shiddat bilan rivojlanib, inson hayotini o'rab turgan barcha ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy jabhalar sekin-astalik bilan raqamli texnologiyalarga integratsiya qilinayotgan bir vaqtda nafaqat ta'lim sohasi balki atoqli yozuvchi va mutafakkirlar boy ilmiy merosi targ'iboti ham zamonaviy texnologiyalarsiz kutilgan natijalarni bermasligi turgan gap[3]. Chunki, bugun yoshavlod soatlab kutubxonalarda vaqt sarflashdan ko'ra, o'zlariga kerakli ma'lumotlarni internet tarmog'i orqali izlashni ma'qul ko'rishayotganligi rad etib bo'lmas haqiqat hisoblanadi. "Buyuk ma'rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniyning so'zlari bilan aytganda, "Har bir millatning dunyoda borlig'ini ko'rsatadurgan oyinai hayoti til va adabiyotidir. Milliy tilni

yo‘qotmak, millatning ruhini yo‘qotmakdur” (I.A. Karimov., 2008:53) Demak, til va adabiyot millat ruhining asosiy quvvat manbaalaridan biri ekan, hozirgi sharoitda uni yanada rivojlantirish, unib-o‘tib kelayotgan yosh avlodga yetkazish uchun bevosida internet va texnologiya aralashuvi talab etiladi[3].

Biz zamonaviy texnologiya imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda, adabiyotimiz rivojiga hissa qo‘shgan atoqli ijodkorlarimiz boy ilmiy merosini nafaqat yurtimizda, balki butun dunyoda keng targ‘ib qilish imkoniyatiga ega bo‘lamiz. Zamonaviy texnologiya vadasturiy ta‘minot sohasida ma‘lumotlarni ulashishning eng qulay, tezkor va samarali uslubi shubhasiz internet va veb ilovalar hisoblanadi. Natijada, Turkiston jadidlari ilmiy ijodini keng targ‘ib etish uchun veb ilovalarga, platformaga ehtiyoj tug‘iladi. Bugungi texnologiyalarining shiddatli rivojlanish jarayoni insoniyat hayotining barcha sohalarini va uning yashash tarzini tubdan o‘zgartirib yubordi. Kecha ajdodlarimiz uchun aql bovar qilmas jarayonlar, bugun birorta ham tugmaga ega bo‘lmagan smart telefonlari orqali amalga oshirilmoqda. Texnikaning bunday rivojlanishi inson hayotiga ko‘plab yengilliklar bilan muammolarni ham yetaklab keldi[3]. Bugun, yoshlar o‘zlikni anglash va o‘zini shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadigan ajdodlarimizning boy ilmiy merosini o‘rganish, ulardan ibrat olish va tegishli xulosalar chiqarishdan ko‘ra internet va ijtimoiy tarmoqlarda vaqt o‘tkazishni avfzal ko‘rishmoqda. Natijada, bugungi ta‘lim sohasi yanada samarali bo‘lishi va millat kelajagi hisoblangan yoshlarni milliy qadryatlarimizdan chetlashmagan holda yetuk kadr sifatida tarbiyalash uchun texnologiya va internet ko‘magidan samarali foydalanish ehtiyojini keltirib chiqaradi. Bu jarayonni millat o‘zligini ifodalovchi chuqur va keng tariximizdan boshlash ayni muddaodir.

Ma‘lumki, tarix har bir xalqning o‘tmishi, buguni va kelajagini bog‘lovchi ta‘sir kuchiga egamuhim vositadir. Unda har bitta millatning madaniyati, urf-odati, dunyoqarashi, ma‘naviyati aks etadi.

Masalaning qo‘yilishi.

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan platforma informativ modelini ya‘ni veb-sayt rejalashtirish bosqichlarini misolida ko‘rib chiqamiz[1].

Veb-dasturlash jarayonini amalga oshirishda quyidagi bosqichlardan o‘tish lozim:

- Izlanishlar olib borish va platforma maqsadlarini shakllantirish;
- Platforma dizaynini ishlab chiqish;
- Kontent yozish va ma'lumotlarni to'plash;
- Mijoz va server qismi mantig'ini yozish;
- Ma'lumotlar bazasini tashkil qilish;
- Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlash;
- Testdan o'tkazish va ishga tushirish;
- Xizmat ko'rsatishni yo'lga qo'yish;

Yuqorida sanab o'tilgan bosqichlarni amalga oshirishdan oldin, siz vazifalar ketma-ketligini muvaffaqiyatli amalga oshirishingiz uchun har bir bosqich tugallanish vaqtlari aniq belgilangan muayyan reja asosida faoliyat olib borishingiz lozim bo'ladi. Butun rivojlanish jarayonini belgilash uchun siz veb-saytni ishlab chiqish vaqt jadvalini yaratishingiz, vazifalar qo'shishingiz va loyihangiz uchun muhim bosqichlarni belgilashingiz mumkin[2].

Loyihani boshqarish uchun ushbu ilova jamoa a'zolari o'rtasida samarali hamkorlikni yaratadi. Uning yordami bilan barcha jarayonlar va taraqqiyot aniq belgilangan va muddatlar hech qanday kechikishlarsiz bajariladi[3].

Ushbu loyiha menejeri ilovasida hamma narsa qanday ishlashini va har bir jarayon amalga oshirilish vaqtini alohida o'rganish uchun soatlab vaqt sarflashining hojati yo'q. GanttProdan samarali foydalanishni o'rganish uchun sizga bir necha soat yetarli bo'ladi.

Ilova Mac, Windows va Linux kabi barcha asosiy operatsion tizimlarda muammosiz ishlaydi va barcha brauzerlar uchun foydalanishga yaroqli hisoblanadi: Google Chrome, Mozilla Firefox, Opera, IE va boshqalar.

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag'ishlangan platforma ishlab chiqish va uni loyihalashtirish bosqichlarini ishlab chiqiladi[4].

1-bosqich. Ma'lumot to'plash: maqsad, asosiy maqsadlar va maqsadli auditoriya.

Bu bosqich, ya'ni kashf qilish va tadqiq qilish bosqichi keyingi bosqichlarning qanday ko'rinishini belgilaydi. Bu nuqtada eng muhim vazifa veb-saytning kelajakdagi maqsadlari,

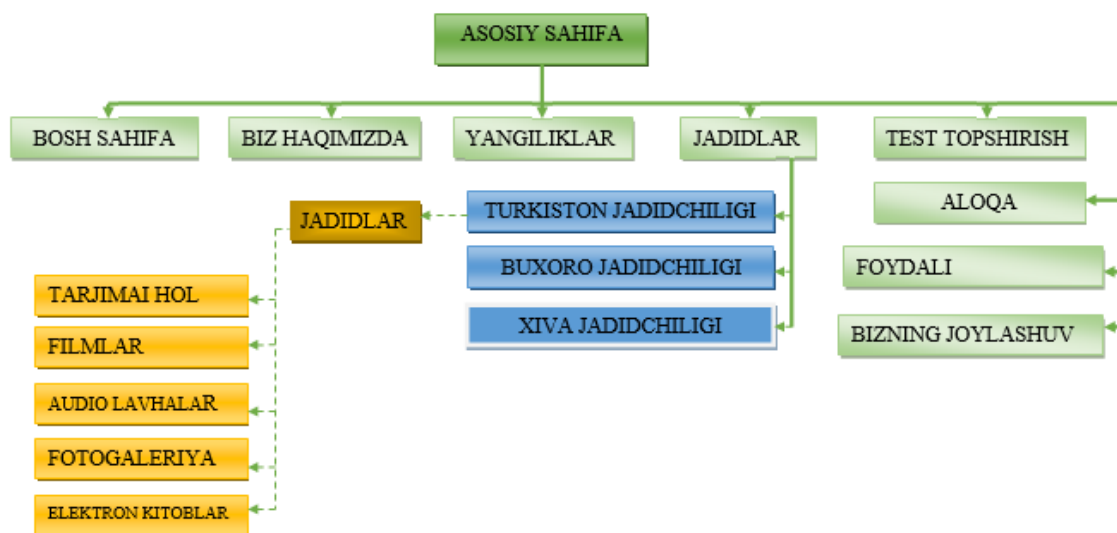

erishilmoqchi bo'lgan asosiy maqsadlar va saytga jalb qilmoqchi bo'lgan maqsadli auditoriya haqida aniq tushunchaga ega bo'lishdir. Bunday veb-saytni ishlab chiqish so'rovnomasi keyingi loyihalarni boshqarish uchun eng yaxshi strategiyani ishlab chiqishga yordam beradi[4].

Yangiliklar portali ko'ngilochar veb-saytlardan farq qiladi va o'smirlar yoshlar uchun onlayn resurslar boshqa (kattalar uchun) saytlardan farq qiladi. Har xil turdagi veb-saytlar tashrif buyuruvchilarga turli xil funksiyalarni taqdim etadi, ya'ni maqsadlarga qarab turli texnologiyalardan foydalanish mumkin bo'ladi. Ushbu ishlab chiqishdan oldingi ma'lumotlarga asoslangan yaxshi tavsiflangan va batafsil reja kutilmagan muammolarni hal qilish uchun qo'shimcha resurslarni sarflashdan himoya qilishi mumkin, masalan, dizaynni o'zgartirish yoki dastlab rejalashtirilmagan funksiyalarni qo'shish[5].

2-bosqich. Rejalashtirish: Sayt xaritasi.

1-rasm Sayt xaritasi.

Unga ko'ra platforma quyidagi menyularga egabo'ladi:

- Bosh sahifa
- Biz haqimizda

- Yangiliklar
- Jadidlar
- Test topshirish

Platformani ishlab chiqish siklining ushbu bosqichida ishlab chiquvchi mijozga butun platforma qanday ko'rinishini baholashga imkon beradigan ma'lumotlarni yaratadi. Oldingi bosqichda to'plangan ma'lumotlarga asoslanib, platforma xaritasi yaratiladi[6].

Loyiha ishlab chiqishdan avval uning veb-sayt foydalanish xaritasi chizib chiqiladi. Shu xarita asosida veb-sayt dizayni yaratilib undan so'ng frontend dasturiy ta'minot qismi ishlab chiqiladi. Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag'ishlangan platforma strukturaviy xaritasi 1-rasmda keltirib o'tilgan[7].

Platforma xaritasi veb-saytning asosiy yo'nalishlari o'rtasidagi munosabatlarni tavsiflashi kerak. Bunday taqdimot yakuniy mahsulot qanchalik foydali bo'lishini tushunishga yordam beradi. Bu platformaning turli sahifalari o'rtasidagi "munosabatni" ko'rsatishi mumkin, shuning uchun oxirgi foydalanuvchi asosiy sahifadan boshlasa, kerakli ma'lumot yoki xizmatni topish qanchalik oson bo'lishini baholash mumkin. Platforma xaritasini yaratishning asosiy sababi foydalanuvchilarga qulay va oson harakatlanadigan veb-sayt yaratishdir[8].

Sayt xaritasi veb-saytning ichki tuzilishi qanday ko'rinishini tushunishga imkon beradi, lekin foydalanuvchi interfeysini tasvirlamaydi. Ba'zan, kodlashni yoki hatto dizayn ustida ishlashni boshlashdan oldin, mijozdan dizayni va interfeysi yaxshi ko'rinishini tasdiqlashi kerak, shunda rivojlanishning keying bosqichini boshlash mumkin bo'ladi. Bunday holda, simli ramka yoki maket yaratiladi[9].

3-bosqich. Dizayn: Sahifalar tartibi, ko'rib chiqish va tasdiqlash davri

Dizayn bosqichida Platforma shakllanadi. Tasvirlar, fotosuratlar va videolar kabi barcha vizual kontent ushbu bosqichda yaratiladi [9].

2-rasm. Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag'ishlangan platforma dizayni ko'rinishi

Yana bir bor, birinchi bosqichda to'plangan barcha ma'lumotlar juda muhim. Dizayn ustida ishlashda mijoz va maqsadli auditoriyani yodda tutish kerak.

Platforma dizayni dizaynerning ishining natijasidir. Bu grafik eskiz yoki haqiqiy grafik dizayn bo'lishi mumkin[10].

Tartibning asosiy vazifasi axborot strukturasi ifodalash, tarkibni vizual tarzda ko'rsatish va asosiy funkcionallikni namoyish etishdan iborat. Layouts ranglar, logotiplar, tasvirlarni o'z ichiga oladi va kelajakdagi mahsulot haqida umumiy tushuncha berishi mumkin[10].

Shundan so'ng, mijoz tartibni ko'rib chiqishi va o'z fikr-mulohazalarini yuborishi mumkin. Agar mijoz dizaynning ba'zi jihatlariga ishonchi komil bo'lmasa, sayt dizayneri tartibni o'zgartirishi va uni unga qaytarib yuborishi kerak. Ushbu sikl mijozni to'liq qoniqtirmaguncha takrorlanishi kerak.

4-bosqich. Kontentni yozish va yig'ish

Kontentni yozish va kompilyatsiya qilish odatda veb-sayt yaratishning boshqa bosqichlari bilan mos keladi va uning rolini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Ushbu bosqichda veb-sayt auditoriyasiga yetkazmoqchi bo'lgan mohiyati yozma ravishda yozib qo'yilishi va harakatga chaqiruvlarni qo'shilishi kerak[11].

Kontent yozish, shuningdek, diqqatga sazovor sarlavhalar yaratish, matnni tahrirlash, yangi matn yozish, mavjud matnni tuzish va h.k.larni o‘z ichiga oladi, bu vaqt va kuch talab qiladi.[12]

Qoida tariqasida, mijoz saytga ko'chib o'tishga tayyor veb-sayt tarkibini taqdim etish majburiyatini oladi.

5-bosqich. Dasturlash

Ushbu bosqichda nihoyat platforma yaratish jarayoni boshlanadi. Haqiqiy platforma yaratish uchun oldingi bosqichlarda ishlab chiqilgan grafik elementlardan foydalanish kerak. Odatda, avval sayt xaritasi shaklida yaratilgan platforma ierarxiyasiga ko'ra, avval bosh sahifa yaratiladi, so'ngra barcha pastki sahifalar qo'shiladi[13]. Server o'rnatish va sozlashni muammosiz bajara olishiga ishonch hosil qilish uchun ramkalar va CMS amalga oshirilishi kerak[13].

Maket va maketni yaratish jarayonida yaratilgan barcha statik veb-sahifa elementlari yaratilishi va sinovdan o'tkazilishi kerak. Keyinchalik, maxsus xususiyatlar va interaktivlik qo'shilishi kerak. Ushbu bosqichda foydalanmoqchi bo'lgan har bir veb-sayt yaratish texnologiyasini chuqur tushunish juda muhimdir.

Platforma yaratish uchun CMSdan foydalanganda, agar kerak bo'lsa, ushbu bosqichda CMS plaginlarini ham o'rnatilishi mumkin. Yana bir muhim qadam - SEO (qidiruv tizimini optimallashtirish). SEO - bu veb-sayt elementlarini (masalan, sarlavha, tavsif, kalit so'z) optimallashtirish, bu sizning saytingizga qidiruv tizimlarida yuqori reytinglarga erishishga yordam beradi. Va yana bir bor, haqiqiy kod SEO uchun juda muhim[14].

6-bosqich. Sinov, ko'rib chiqish va ishga tushirish

Sinov, ehtimol, jarayonning eng muntazam qismidir. Har bir havola, ular orasida singanlar yo'qligiga ishonch hosil qilish uchun sinovdan o'tkazilishi kerak. Dasturchi har bir shaklni, har bir skriptni tekshirishi, mumkin bo'lgan matn terish xatolarini topish uchun imloni tekshirish dasturini ishga tushirishingiz kerak. Dastur kodi joriy veb-standartlarga mos kelishini tekshirish uchun kod tekshiruvchilaridan foydalaniladi. Yaroqli kod,

masalan, brauzerlararo muvofiqligi dastur uchun juda muhim ahamiyatga ega hisoblanadi[17].

Platformani tekshirib, qayta tekshirilganfan so 'ng so'ng, uni serverga yuklash jarayoni boshlanadi. Buning uchun FTP (Fayl uzatish protokoli) dasturi qo'llaniladi. Fayllarni joylashtirganingizdan so'ng, barcha fayllar to'g'ri o'rnatilganligiga ishonch hosil qilish uchun yana bir yakuniy sinovni o'tkazilishi kerak[15].

7-bosqich. Xizmat: fikrni monitoring qilish va muntazam yangilash

Esda tutish kerak bo'lgan narsa shundaki, veb-sayt mahsulotdan ko'ra ko'proq xizmatdir. Platforma foydalanuvchiga "yetkazib berish" yetarli emas. Bundan tashqari, hamma narsa yaxshi ishlayotganligiga ishonch hosil qilishingiz kerak va hamma qoniqarli va har doim boshqa holatda o'zgartirish kiritishga tayyor bo'ling[16].

Platformaga qo'shilgan qayta aloqa tizimi oxirgi foydalanuvchilar duch kelishi mumkin bo'lgan muammolarni aniqlash imkonini beradi. Bunday holda, eng muhim vazifa muammoni imkon qadar tezroq hal qilishdir. Agar shunday qilinmasa, bir kun kelib foydalanuvchilar noqulayliklarga dosh berishdan ko'ra boshqa veb-saytdan foydalanishni afzal ko'rishlari mumkin[19].

Yana bir muhim narsa - veb-saytingizni yangilab turish. Agar CMSdan foydalanilsa, muntazam yangilanishlar dasturchini xatolardan saqlaydi va xavfsizlik xavfini kamaytiradi[20].

Xulosa

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag'ishlangan platformasini ishga tushurish orqali bizko'plab ijobiy natijalarga erishishimiz mumkin bo'ladi:

Chuqur va keng tariximizga bo'lgan qiziqishni oshirish, yoshlarni ko'proq mutoaala qilishga buyuk mutaffakirlar hayoti va ijodi misolida targ'ib qilish.

Turkiston jadidlari, undagi yozuvchilar hayoti va ijodini masofaviy o'rganish imkoniyatini yaratib berish;

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan platformada olgan bilimlarni mustaxkamlash uchun online test topshirish imkoniyati ham mavjud;

Turkiston jadidlari shoir vayoziyachilar tanlangan asarlarini sifatli tarzda yuklab olish imkoniyati;

Tarix va adabiyot sohasiga oid bloglar va maqolalar bilan tanishish;

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan videolavhalar ko‘rish

Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan loyiha platforma elektron xaritasini yaratish.

Yuqoridagi barcha imkoniyatlarga birgina Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan platformasini ishlab chiqish va uni ommalashtirish orqali erishish mumkin.

Shuningdek, Turkiston jadidlari hayoti va ijodiga bag‘ishlangan platformasini Islom svilizatsiyasi markazi portaliga birlashtirish ham mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar va internet resurslar ro‘yxati

1. International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies, vol. 5, no. 5, pp. 357-362, 2019.
2. I.A. Karimov (2008) “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” Toshkent “Ma’naviyat” 2008. – B. 52-53
3. H. Kothari, A. Suwalka and S. Kumar. “Various database attacks, approaches and countermeasures to database security”.
4. International Journal of Advance Research in Computer
5. The database development life cycle
<https://www.open.edu/openlearn/mod/oucontent/view.php?printable=1&id=2786>
6. Website development process: Full Guide in 7 steps
<https://xbsoftware.com/blog/website-development-process-full-guide/>
7. https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4419-5906-5_677

11. E. Bertino, C. Bettini, E. Ferrari, and P. Samarati (1998) “An access control model supporting periodicity constraints and temporal reasoning,” ACM Trans. Database Systems, vol. 23, no. 3, pp. 231-285, 1998..
12. Svetlana Gordiyenko (2015) “Website development process: full guide in 7 steps”. Available at: <https://xbsoftware.com/blog/website-development-process-full-guide/>
13. C. Odirichukwa and P.O. Asagba (2018) “Security concept in web database development and administration a review perspective”. 2017 IEEE 3rd International
14. S. Singh and R.K. Rai (2014) “A review report on security threats and challenges” 8th International Symposium Digital Forensics Secur. ISDFS 2020, vol. 3, no. 5, pp. 3215-3219, 2014
15. Chetirko Yuriy (2003) Programmirovaniye na yazike
16. M. Malik and T. Patel. “Database security attacks and control
17. methods”.International Journal of Information
18. M. Malik and T. Patel. “Database security attacks and control methods”. International Journal of Information Technology, vol. 6, no. 1/2, pp. 175-183, 2016
19. International Journal of Advance Research in Computer Science.
20. Sweety R. Lodha, S. Dhane (2014) “Web database security algorithms” International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies. Volume 2, Issue 3, 2014-Mart.

